

FÖREMÅL TYP: DIGITAL

ÅR: 2024

PRIORITY: HIGH

IDENTIFIFRER

AR: //

ÅR: [ikon]

...

Så räddar vi framtidens digitala bildarv

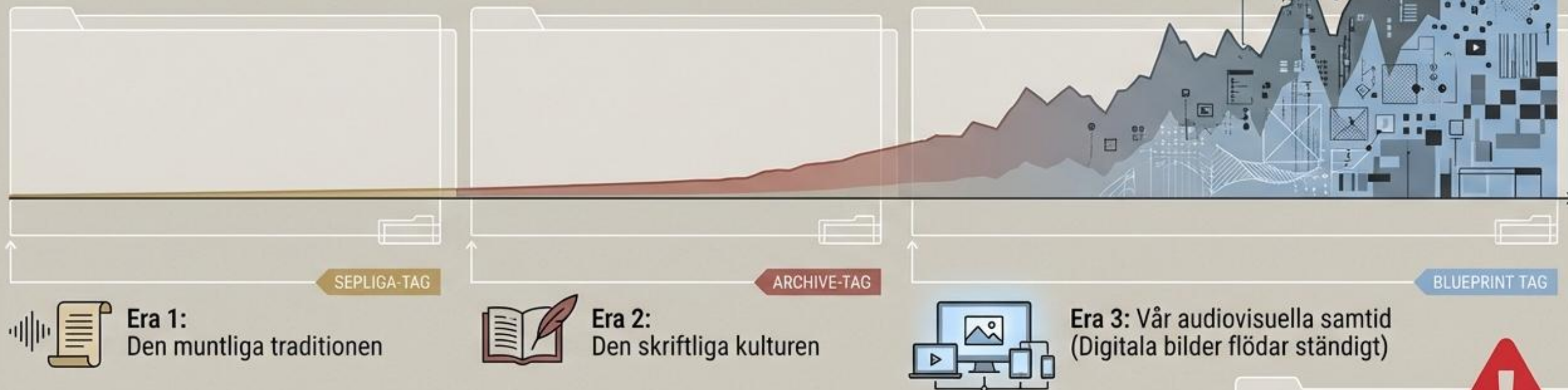
En visuell guide för historiebevarare och föreningsarkivarier

FORMAT:
RAW

Baserad på arkivarie Martin Ståhls metodik

STATUS:
ARKIVERAD

Från muntlig tradition till en bräcklig audiovisuell kultur

INFO **VARNING**

Vi tar nya bilder hela tiden, men hur många tänker på bevarandenaspekten? Bilder är bräckliga. Nyligen förlorades ett helt stadsdelsarkiv i Stockholm som hade samlats under decennier – det hamnade på soptippen. Den digitala lavinen kräver en strategi.

Steg 1: Varför vi måste gallra det digitala överflödet

Osorterat bildflöde
(Stressande mängd data)

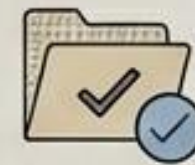
Dokumenthanteringsplanen
(Föreningens förutbestämda regelverk)

ARCHIVE-TAG

Gallra.
(Förstör bilder utan informationsvärde.
Ett ogallrat arkiv blir oöverskådligt).

BLUEPRINT TAG

Bevara.
(Bilden bär på viktig information
och flyttas till nästa steg).

INFO

En regelbunden, löpande prövning är nödvändig. Om vi väntar för länge och sitter med allt i famnen slutar det ofta med att vi inte sparar något alls.

Sex prövningar för en bilds framtida värde

1. **Arkivbildaren:** Vad säger fotot om organisationens eller personens egen verksamhet?

ARCHIVE-TAG

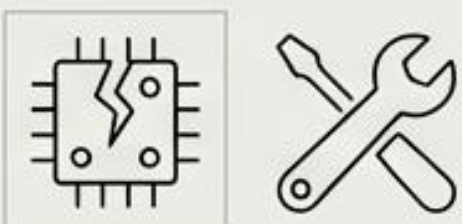
2. **Ursprung & Autenticitet:** Vem tog bilden (känd fotograf?) och är den representativ för sin tid?

ARCHIVE-TAG

3. **Informationsvärde:** Vad vet vi egentligen om motivet? Ett foto helt utan kontext blir snabbt värdelöst.

METADATA

4. **Fysiskt/Tekniskt tillstånd:** Finns det tekniska möjligheter att överhuvudtaget vårda och rädda filen?

ARCHIVE-TAG

5. **Upphovsrätt:** Finns det juridiska begränsningar för hur bilden får spridas och användas i framtiden?

METADATA

6. **Kostnad:** Den digitala bevarandekostnaden (system, migrering, lagring) kan bli enorm. Är bilden värd prislappen?

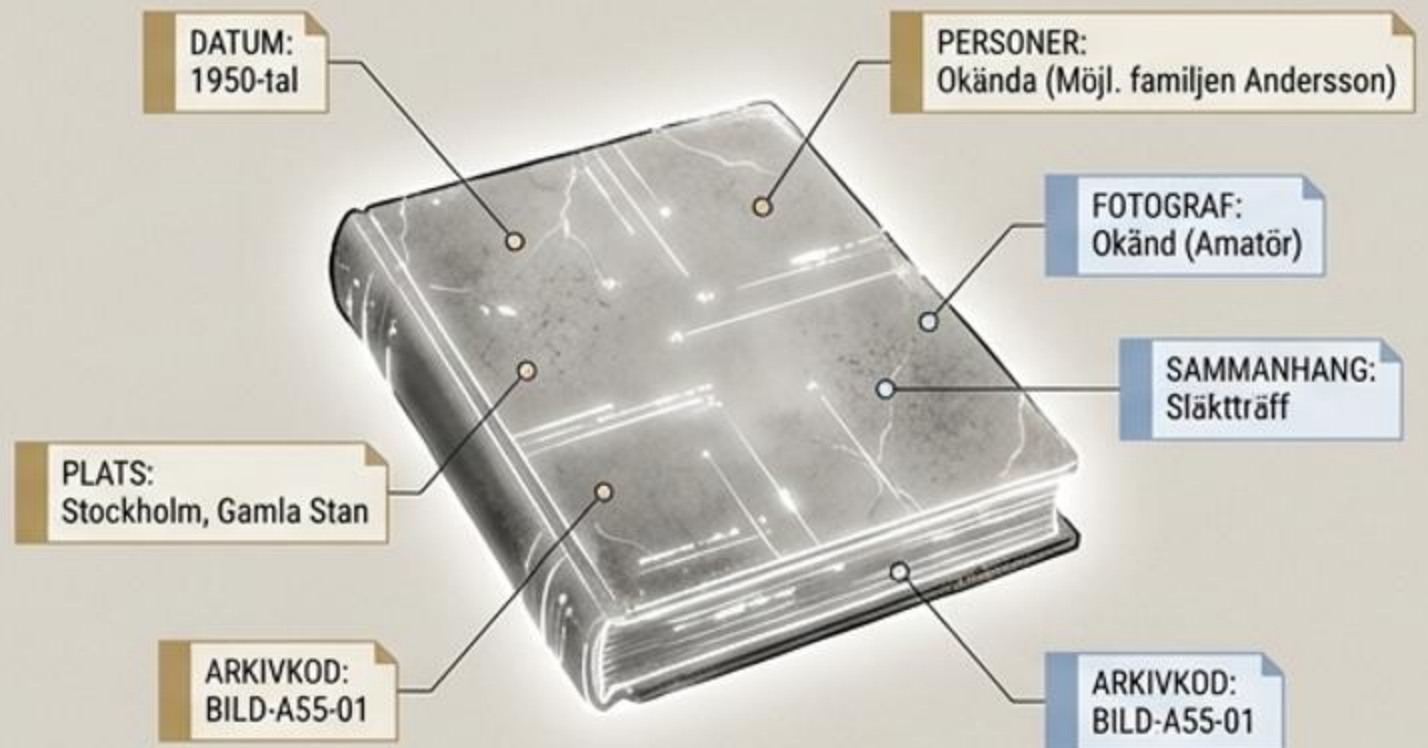
BLUEPRINT TAG

Steg 2: En stum bild är en död bild

Släktalbumet utan namn

Ett vackert men stumt föremål. När personerna som minns försvinner, blir fotot obrukbart som historisk källa.

Det redovisade arkivobjektet

Information som fixeras i nutid gör att bilden kan levas, förstås och sökas i framtiden. Metadata (Data om data) ger bilden en röst.

I den moderna arkivvärlden beskrivs inte längre hela lådor klumpvis, utan varje enskild bild behandlas som ett unikt museiföremål.

Den digitala bildens metadatanatomi

Motiv: Vad visar bilden konkret?
(Kvinna på gårdsplan framför trähus).

Personer: Identifierbara ansikten
(Farmor Ståhl).

Upphovsrätt/Fotograf: Vem tog bilden
och får vi publicera den?

Tid & Plats: Exakt när och var?
(Bjurmo, Gagnef, Dalarna, ca 1940).

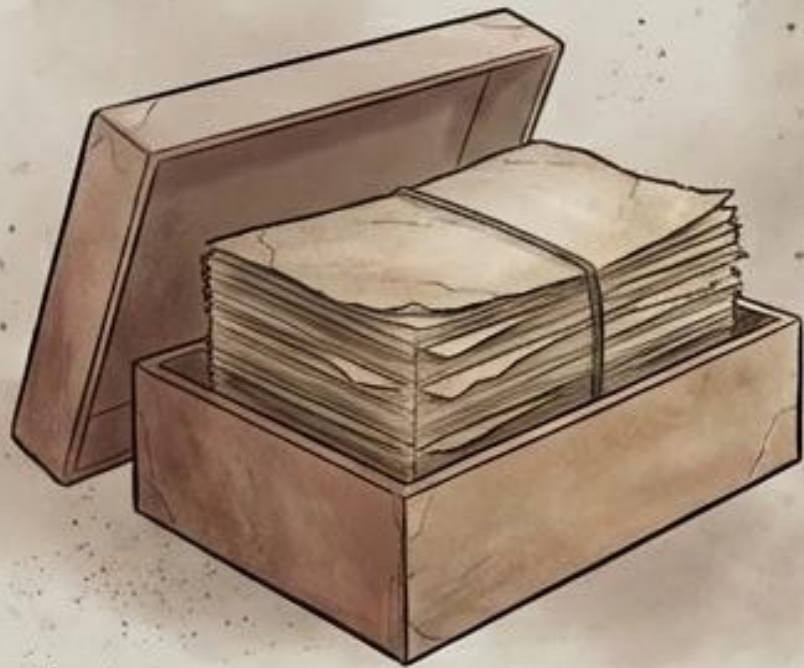
Ursprung: Vilken arkivbildare
kommer filen ifrån? (Privat släktarkiv).

Var bor metadatan?

Informationen kan ligga externt (i ett mappsystem och Excel-register med enhetliga filnamn) eller vara inbäddad i själva bildfilen, som ofta är fallet med moderna mobilkameror.

Steg 3: Kampen mot den digitala förmultningen

Den analoga vilan

Den analoga vilan

En bunt papper med rätt bläck kan stängas in i en mörk box och läsas om 500 år utan handpåläggning. Ett passivt bevarande.

Det digitala löpbandet

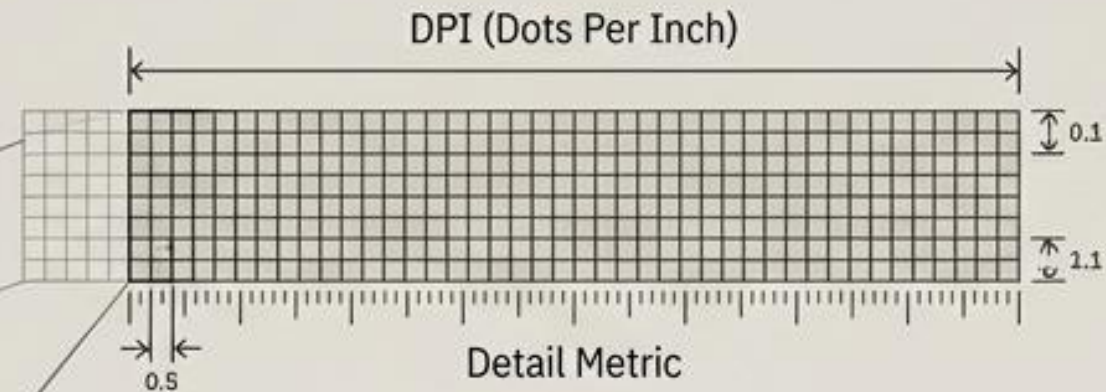

Det digitala löpbandet

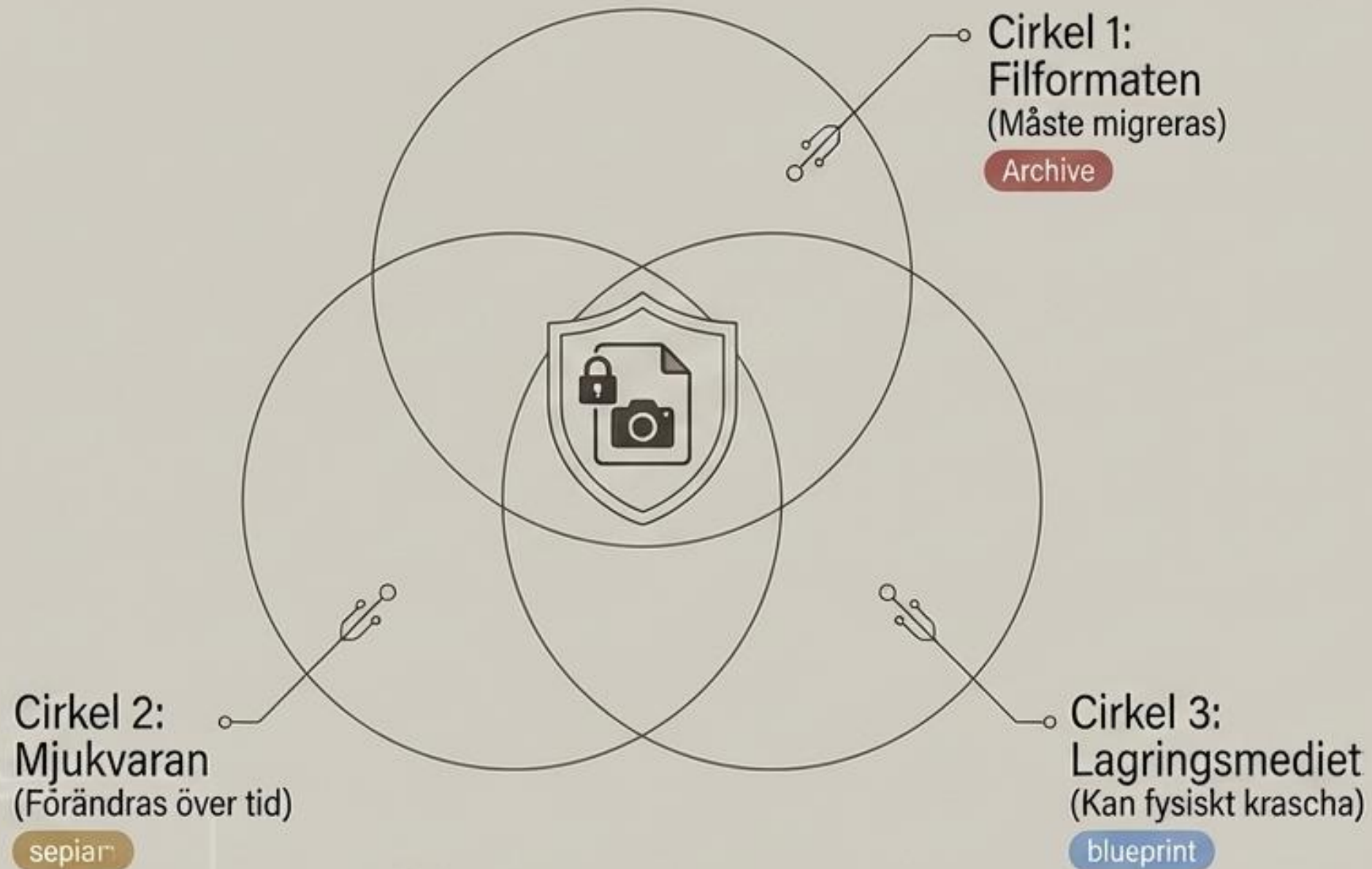
Ett digitalt bevarande är ett ständigt pågående livsuppehållande system. Format föråldras, mjukvara dör. Det kräver kontinuerlig migrering och konvertering för att informationen ska överleva. Det finns ingen passiv vila för en pixel.

Ibland är det bästa sättet att rädda analoga foton ersättningsskanning – men då måste man ta på sig det digitala bevarandansvaret.

De arkivbeständiga formaten enligt Riksarkivet

Steg 4: Hårdvarans och mediets sårbarhet

Den gyllene regeln:
Spara aldrig allt på en plats.

Förr sparade man negativ i ett rum och fotokopior i ett annat.

I den digitala världen betyder detta att kombinera din primära dator med externa lösningar och molnet.

Transportera inte din backup-hårddisk; låt den vara i fred.

Förvaringsspektrumet: Lokal kontroll vs. Molnets tillgänglighet

Extern Hårddisk

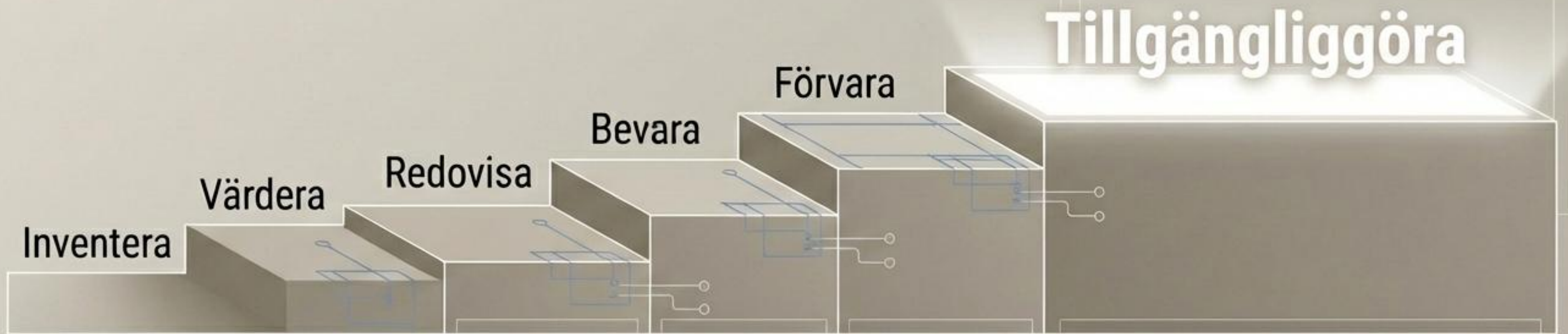
- **Kostnad:** Mycket låg engångskostnad. COST TYPE
- **Kontroll:** Total fysisk kontroll över din data. CONTROL LEVEL
- **Risk:** Komponenter kraschar oväntat. Stöld eller brand kan utplåna hela arkivet. RISK FACTORS
- **Syfte:** Renodlat lagringsändamål (undvik att använda som visningsdisk). PURPOSE NOTE

Molntjänster (Cloud Computing)

- **Kostnad:** Löpande prenumerationskostnad. COST TYPE
- **Tillgänglighet:** Access överallt med internet. Överlägset för delning. ACCESS LEVEL
- **Risk:** Tredjepartsberoende. Du förlorar kontrollen över var servern fysiskt befinner sig. RISK FACTORS
- **Regel:** Välj endast mycket väletablerade företag för ökad trygghet. SECURITY RULE

Steg 5: Arkivens paradigmskifte – Att låta historien användas

Ett arkiv ska inte vara en mörk gravkammare för en sluten skara akademiker. Det moderna arkivet existerar för att användas brett av samhällets medborgare.

Kulturarvssajter

Plattformer som Kulturarv Stockholm kombinerar delning med ett tryggt långsiktigt bevarande.

Egna Bildbanker

Webbsidor som Stockholmskällan, frukten av decenniers samarbete för att visa upp historiska foton.

Sociala Medier

Utmärkt för spridning och engagemang, men olämpligt för permanent bevarande. Algoritmer och företagsregler förändras snabbt.

Att öppna domböckerna: AI och Crowdsourcing

AI-Revolutionen

Maskininlärning gör det nu möjligt att utföra fritextsökningar rakt in i svårläst, handskrivet material som domböcker. Anonyma människor från hundratals år tillbaka träder plötsligt fram med en enkel sökning. En tidigare utopi har blivit verklighet.

Crowdsourcing

Den globala folkrörelsen online. Okända fotografier publiceras på nätet så att allmänheten kan hjälpas åt att placera ansikten, platser och årtal – allmänheten tillför avgörande metadata i realtid.

Fritextsökbar Historia

Vem orkar tänka längre än näsan räcker?

Föreningsdilemmat (Privat sektor)

Kämpar med GDPR och bristen på resurser.

Ofta tvingas man ta enormt ansvar för tekniskt underhåll utan det legala stödet från en specifik arkivlag.

Bara för att en sajt är populär idag, betyder det inte att den finns om 10 år.

Kulturarvsinstitutionen (Offentlig sektor)

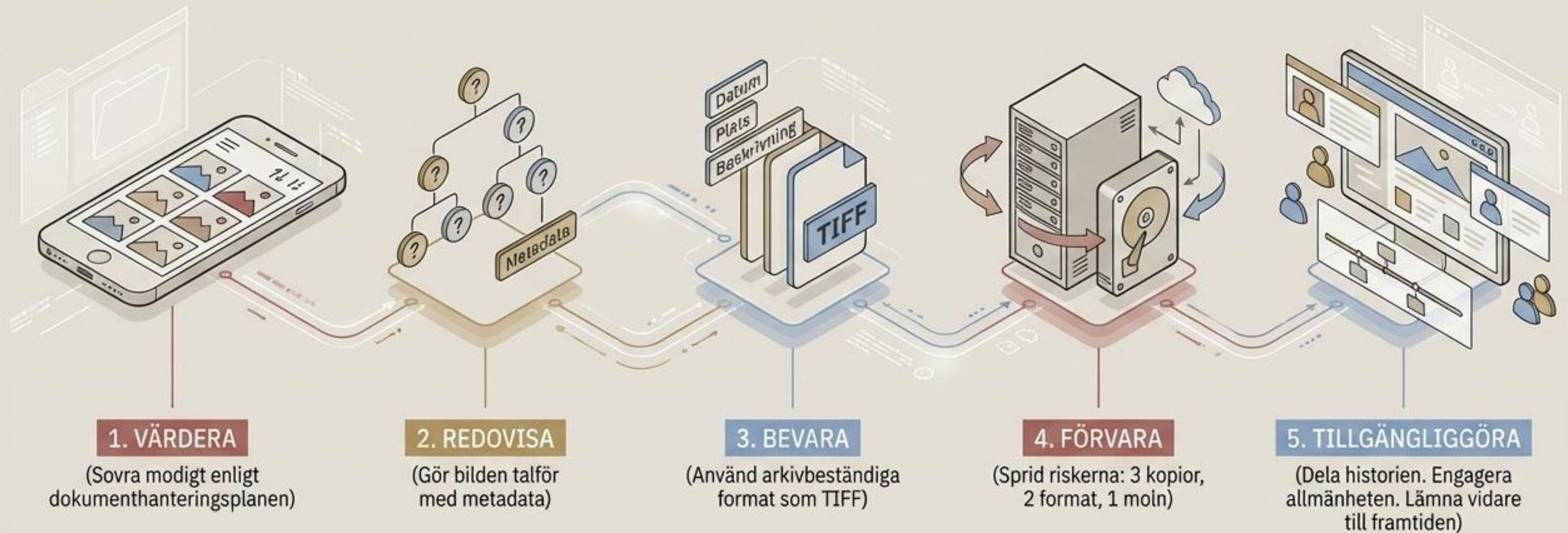
Arkivarier tänker inte 5 år framåt, utan århundraden framåt.

Det ultimata målet för historiskt viktiga bilder bör vara att överlämnas till ett kommunarkiv eller länsmuseum som kan bära bevarandansvaret i generationer.

500 ÅR

Din ritning för det digitala kulturarvet

Tekniken kan fela, men en konsekvent strategi överlever systemen. Ditt arkivarbete idag är det enda som garanterar morgondagens minne.